

Concerten S.A.

Grote Kerk
Schermerhorn
8 augustus 2021
Aanvang 16.00 uur

Brackman Trio

Rik Kuppen, piano
Tim Brackman, viool
Kalle de Bie, cello

Ludwig van Beethoven
(1770-1827)

Trio voor piano, viool en cello in Es, opus 1 nr. 1
Allegro
Adagio cantabile
Scherzo allegro assai
Finale presto

Alexander von Zemlinsky
(1871-1942)

Trio voor piano, viool en cello in d kl. t., opus 3
Allegro ma non troppo
Andante
Allegro

Johannes Brahms
(1833-1897)

Trio voor piano, viool en cello in c kl. t., opus 101
Allegro energico
Presto non assai
Andante grazoso
Allegro molto

Toelichting programma 8 augustus 2021 Grote Kerk Schermerhorn

Het pianotrio als vorm ontstond in het Wenen van de Weense klassieken. Joseph Haydn zorgde voor de eerste schreden van deze op de barokke triosonate gebaseerde vorm en Ludwig van Beethoven maakte het pianotrio volwassen. Ook daarna bleef Wenen het centrum van belangrijke ontwikkelingen rond het pianotrio. Johannes Brahms zette de lijn van Beethoven voort met zijn drie pianotrio's en was vervolgens steun en toeverlaat van Alexander von Zemlinsky tijdens zijn eerste schreden in het vak. Zemlinsky gaf op zijn beurt de Weense geest weer door aan Arnold Schönberg waarmee hij in feite het Weense pianotrio de twintigste eeuw in hielp. Met drie pianotrio's van Beethoven, Brahms en Zemlinsky geeft het Brackman Trio vandaag de ontwikkelingen rond het pianotrio in het Wenen van de negentiende eeuw een klank.

Aan het begin van zijn stormachtige carrière stak Ludwig van Beethoven de peetvader van het klassieke pianotrio, Joseph Haydn, naar de kroon met zijn drie in 1795 gepubliceerde Pianotrio's opus 1, zijn eerste officieel met een opusnummer gepubliceerde werk. De aan zijn levenslange weldoener opgedragen Prins Carl Lichnowski opgedragen trio's vormden meteen zijn introductie als vernieuwend componist in Weense kringen. Wat dat aangaat zijn deze trio's een overduidelijke voorbode van alles wat nog komen zou aan revolutionaire en vaak niet helemaal begrepen werken. Zelfs Haydn had zijn bedenkingen, al kunnen die ook voortgekomen zijn uit jaloezie. In elk geval adviseerde Haydn de componist na de eerste uitvoering in het paleis van Lichnowski om de laatste van de set, het trio in c mineur, niet te publiceren. Later zou Haydn zich voor dit 'advies' verantwoorden met de woorden dat deze muziek nog niet begrepen zou worden door een breder publiek. En die woorden waren toen niet eens zo gek, want Beethoven gaat in deze trio's direct op avontuur en neemt de luisteraar mee op een voor die tijd even wilde als verrassende reis. 'Met onze behoefte symbolische betekenissen te vermengen met de gebeurtenissen van genieën zoals Beethoven, ervaren we opus 1 een waarschuwing, een opschudding en een ongelofelijk begin van Beethovens bijzondere carrière', schrijft het Brackman Trio over Beethovens **Trio in Es op. 1 nr. 1**. 'Het stuk zit vol verrassingen, absurde wendingen en contrasten. Het was muziek die de mens tot dan nog niet eerder gehoord had. Of de muzikliefhebbers en kenners de kracht die uitgaat van deze muziek al doorhadden, is natuurlijk maar de vraag. Ondanks de goede ontvangst die de stukken kregen moeten de uitvoerders zich wel in het zweet gewerkt hebben om Beethovens bravoure onder de knie te krijgen.'

De jonge Alexander von Zemlinsky was een groot bewonderaar van de beroemde componist Johannes Brahms. Het was dan ook heel bijzonder voor hem toen Brahms in 1895 onder de indruk bleek van zijn Trio voor klarinet, cello en piano en het werk aanbeval bij zijn eigen uitgever, Simrock. Dat Brahms gecharmeerd was van het **Trio in d op. 3** is niet zo gek. Model voor het werk stond Brahms' eigen Trio in a op. 114 voor klarinet, cello en piano, in 1891 geschreven voor de klarinettist Richard Mühlfeld. Simrock daarentegen had niet zo'n interesse in een trio voor deze samenstelling en vroeg Zemlinsky om de klarinetpartij te arrangeren voor viool, zodat het werk door een standaard pianotrio kon worden uitgevoerd. Zemlinsky maakte daarop een aangepaste versie volledig gericht op de specifieke kwaliteiten van de viool. Hoewel de componist, zeker wat zijn vroege werken betreft, een 'minor master' van de laatromantiek genoemd wordt, is zijn Trio van grote kracht en waarde. De leermeester en zwager van Arnold Schönberg, die Zemlinsky zeer hoog achtte, maakte van het Trio zeker geen Brahmskopie. Ook de invloeden van Tsjaikovski en Dvořák zijn waarneembaar in dit werk 'van grote emoties en zeer expressieve en lange lijnen'. 'Hoogromantiek op zijn mooist', aldus het Brackman Trio.

In juni 1887 schreef Clara Schumann haast euforisch in haar dagboek over het **Pianotrio in c op. 101** van Johannes Brahms: ‘Wat een compositie! Het is doorlopend ingenieus in de passie, de kracht van de gedachten, de charme en de expressie! Geen ander werk van Johannes heeft mij zo compleet laten opgaan in een andere wereld; het prachtige poëtische tweede deel heeft zo’n zoete en zachte beweging. Ik ben sinds lang niet zo gelukkig geweest’.

Brahms schreef het werk in 1886 in een zeer productieve zomer aan de Thunersee in Zwitserland en maakte van zijn derde en laatste pianotrio een typisch Brahmsiaans bouwwerk. In feite komt alles voort uit het eerste thema, het eerste motief zelfs. Brahms maakte daarmee duidelijk dat hij de lessen van Haydn en Beethoven goed begrepen had. Dat hij daarmee recht tegenover de revolutionaire partituren stond van Wagner en Liszt, een controversie die breder werd uitgemeten dan hij werkelijk was, bleek uiteindelijk zijn kracht. Arnold Schönberg, de man die ook het werk van Zemlinsky prees, schreef in 1947 het beroemde essay *Brahms the Progressive* waarin hij duidelijk maakte hoe Brahms een nieuwe invulling gaf aan de klassieke vormen. Met zijn thematische ontwikkeling en ritmische vrijheden en zelfs afwijkende maatsoorten (vooral in het laatste deel van het trio) was Brahms volgens Schönberg op geheel eigen wijze ‘revolutionair.’

‘Brahms is de componist van kleine bouwstenen’, aldus het Brackman Trio. ‘Kleine motieven die gedurende het hele stuk van kernachtig belang zijn voor de ontwikkeling van de muziek. Dit is niet alleen ongelofelijk om te onderzoeken en te ontdekken, maar het is ook wat de muziek van Brahms zo kenmerkt als we er naar luisteren. De muziek doet aan als een groots en statisch monument, vol vlamme energie en drama.’

Paul Janssen/Brackman Trio

Het **Brackman Trio** bestaat uit violist Tim Brackman, cellist Kalle de Bie en pianist Rik Kuppen. Het pianotrio werd in 2009 opgericht. Door hun succesvolle optredens bij diverse concoursen en twee CD-opnames (2010 en 2012) vond het Brackman Trio al gauw de weg naar de verschillende concertpodia in binnen- en buitenland. Het trio is inmiddels een veelgevraagde gast in diverse kamermuziekseries, bij live-radioprogramma's op NPO Radio 4 en heeft opgetreden bij festivals als het Orlando Festival, het Stift Festival en het Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht (IKFU). Hun optreden ter gelegenheid van het IKFU 2020 werd live uitgezonden door AVROTROS Radio. Door de jaren heen heeft het trio een breed repertoire opgebouwd van vroeg-romantische tot eigentijdse werken. Een veelvuldige samenwerking met componist Willem Jeths was daarvan het gevolg. Naast de concerten waar zij op uitnodiging spelen, initiëren de leden van het Brackman Trio ook zelf projecten en concerten. Daarbij zoeken zij graag de samenwerking op met collega-musici, resulterend in onder meer bezettingen als pianokwartet of pianotrio met zang of klarinet. Naast hun optredens met het Brackman Trio zijn Rik, Tim en Kalle ook regelmatig te horen als solist en als kamermusicus in diverse ensembles.